

DELLO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Preprečimo spletke sovražnikov dežele

- KPI zahteva deželne volitve
- Intervencije naših parlamentarcev, županov in demokratičnih organizacij

V uvodniku, ki je bil objavljen pred dvema tednoma, smo obravnavali problem dejanske ustanovitve samoupravne dežele Furlanija-Juljska krajina. Kot je znano je parlament odobril posebni statut še pred političnimi volitvami. Besedilo ustavnega zakona je bilo objavljeno v uradnem listu dne 31. januarja t.l. Zakon o izvolitvi prvega deželnega sveta bi moral biti odobren štiri mesece potem, ko je ustavni zakon stopil v veljavo. Kot vidimo, je čas, ki je bil za to določen, že precej za nami.

Komunisti so v parlamentu in v deželi že več mesecev vztrajali pri zahtevi, naj se čimprej odobri volilni zakon, tako da bi pred koncem leta lahko izvolili prvi deželni svet ter začeli dejansko uresničevati vsa določila posebnega statuta. To se da doseči, saj je volilni zakon že odobrila pristojna komisija poslanske zbornice in bi ga lahko že v najkrajšem času odobrila tudi podobna senatna komisija. Dovolj bi bilo, da bi vse politične sile, ki so naklonjene regionalistični ureditvi, resno pristopile k delu. In med političnimi silami, ki se proglašajo za regionalistične, je tudi Krščanska demokracija, ki je še pred kratkim bila mnenja, da bi se deželne volitve lahko vršile 8. decembra letos.

Jasno je, da je potrebna resna obveznost. V teku so nesramne spletke, ki jih počenjajo desničarji, predvsem fašisti, z namenom, da bi odložili razpravo o volilnem zakonu in njegovo odobritev. Tudi Krščanska demokracija in njeni zavezniki težijo za tem, da bi odložili diskusijo ter se tako izognili obstrukcionizmu fašistov in opoziciji desničarjav, ki nasprotujejo ustanovitvi dežele. Toda to bi pomenilo sprejeti izsiljevanje, opogumiti «grožnje» fašistov in «upravičiti» novo zavlačevanje uresnitve sprejetih obveznosti ter pomanjkanje dobre volje za dejansko ustanovitev dežele, pa čeprav je posebni statut dežele državni zakon.

KPI, komunistična skupina v poslanski zbornici in naš deželni komite se že obsodili tako politiko ter jo označili kot politiko, ki je proti interesom našega prebivalstva, katero mora plačevati posledice protiofenzivne konservativcev sedanje-

ga vodstva demokristjanske stranke.

Da bi pospešili dejansko ustanovitev dežele s posebnim statutom so župani demokratičnih občin, med katerimi so tudi župani občin Devin-Nabrežina, Milje, Dolina, Zgonik in Repentabor, skupno z demokratičnimi in sindikalnimi organizacijami intervenirali pri poslanski zbornici in pri parlamentarnih skupinah strank, ki so odobrile posebni statut. Parlamentarna skupina KPI je v poslanski zbornici napravila uradni korak ter zahtevala, naj se takoj postavi na dnevni red vprašanje deželnega volilnega zakona. Predsednik poslanske zbornice Bucciarelli Ducci je spričo vztrajanja naših parlamentarcev — in prav gotovo tudi spričo številnih zahtev, ki so prišle iz naše dežele — sprejel obveznost, da zadevni zakon res postavi na dnevni red.

Sedaj ne gre za to, da bi se zadovoljevali s tem prvim rezultatom. Se dalje moramo biti silno budni, še naprej moramo vztrajati pri zahtevi, naj stvar napreduje. Pospeševati moramo enotno akcijo vseh demokratičnih in regionalističnih sil, Italijanov in Slovencev naše dežele, za to da se prepreči obstrukcionizem fašistov in desnice in da te reakcionarne sile dožive še en tak poraz kot so ga doživele tedaj, ko je bil posebni statut odobren.

Tako kot tedaj tudi danes KPI hoče dati svoj odločilni doprinos v borbi za deželo, v borbi, ki neposredno zanima prebivalstvo na splošno in našo narodno skupnost še posebej, zakaj dejanska ustanovitev dežele pomeni povečanje demokracije, spoštovanje naših narodnostnih pravic, gospodarski in socialni razvoj.

Sporočilo tajništva deželnega komiteja KPI

Deželno tajništvo KPI, ki se je sestalo v ponedeljek v Trstu skupno z deželnimi parlamentarci in tajniki federacij, je razpravljalo o položaju, ki je nastal glede volilnega zakona za izvolitev prvega deželnega sveta v novi deželi Furlanija-Juljska krajina. Deželno tajništvo KPI poudarja, da se grobo krši zadevni zakon od 31. januarja t.l. o posebnem statutu dežele Furlanija-Juljska krajina, ki določa, da se izdajo predpisi za izvolitev in sklicanje prvega deželnega sveta v roku štirih mesecev po njego-

vi uveljavitvi. Kljub temu, namesto da bi pohiteli s pripravami in izdali omenjene ukrepe, so se začele spletke z namenom, da bi odložili odobritev volilnega zakona in s tem dejansko uresničitev dežele.

Politične sile, ki zagovarjajo ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina, imajo spričo tega jasno odgovornost in obveznost do prebivalstva. Če bo svečanim izjavam glede želje po ustanovitvi avtonomne dežele, ki so jih dale krajevne politične organizacije, sledila tudi jasna obveznost strank, obstajajo v parlamentu pogoji, da lahko pride do izvolitve deželnega sveta že v teku tega leta. Ne moremo si namreč predstavljati, da bi lahko pričla desničarska manjšina izsiljevala ves parlament, če bi velika večina resnično hotela držati svojo besedo kljub odporu in zaprekam desnice, tako se lahko hitro odobri volilni zakon, kakor ga je že odobrila komisija poslanske zbornice.

Naše ljudstvo ne sme plačati posledic protinapada konservativnih sil sedanje vodilne skupine KD, s tem da ne bi prišlo do ustanovitve avtonomne dežele. Ta skupina nosi glavno krivdo za razmere, ki so nastale v državi, v parlamentu in v naši deželi in je že dalj časa zavirala dejavnost parlamenta in senata.

Deželno tajništvo se zahvaljuje parlamentarni skupini KPI za njeno dosedanje dejavnost in pooblašča komunistične parlamentarce dežele, da energično nadaljujejo s svojimi napore, obenem pa vabi vse demokratične sile in tiste, ki zagovarjajo ustanovitev avtonomne dežele, naj zdaj dvignejo svoj odločen glas, da ne bodo spet šli v pozabo osnovni interesi našega prebivalstva.

Med probleme, ki postajajo čedalje bolj akutni, spada tudi problem stanovanjskih najemnin. Te se, kot je znano, vrtoglavo dvigajo. Mnogo stanovanj, zlasti v velikih mestih, je nezasedenih, kljub temu, da je stanovanjska tiska zelo velika. Tudi v Trstu je mnogo praznih stanovanj, dasiravno mnogo družin prebiva v nezdravih prostorih. Razlog za to je iskati v nedostopnih stanarinah. Na sliki: velika manifestacija proti visokim stanarčinam, ki je bila pretekli teden v Milanu.

Vojaške služnosti škodujejo razvoju Gorice

Problem vojaških služnosti je v goriški pokrajini, zlasti zadnje čase, postal zelo aktualen. V številnih krajih ni dovoljeno graditi. Prepovedano je sekati drevesa in kakor koli spreminjati zemljišča. Povsem razumljivo je, da vse to predstavlja resno oviro za razvoj pokrajine.

Da spada tudi področje goriške občine v cono vojaških služnosti je bilo znano že prej, toda goriški občani niso vedeli kaj prav za prav to pomeni.

Pred kratkim sta dva goriška občinska svetovavca vprašala župana zakaj je novi regulacijski načrt običal na mrtvi točki. Na to vprašanje je župan odgovoril. Povedal je, da je regulacijski načrt v glavnem že izdelan, da pa ga ne morejo dokončati zaradi vojaških služnosti. Vojaške oblasti naj bi že napovedale, da ne bodo dovolile zidati na površini 260.000 kvadratnih metrov. Tako je postavljena v dvom ustanovitev goriške industrijske cone. Tudi gradnja avtoceste Palmanova - Gorica - Ljubljana — ki bi v veliki meri pripomogla k gospodarskemu razvoju Goriške — se nahaja pred podobnimi ovirami. Prav tako tudi gradnja železniške proge Červinjan - Gorica — ki bi vključila goriško mesto v glavno državno železniško omrežje — bi naltela na ovire.

Vse to na zelo jasn način potrjuje absurdnost zunanje politike demokristjanskih vlad. Znana stvar je namreč, da je prav meja z Jugoslavijo danes ena izmed najbolj odprtih meja v Evropi. Zato lahko trdimo, da je zgrešena demokristjanska politika glavni činitelj, ki ovira razvoj goriškega mesta in pokrajine.

Že nešteto krat smo slišali zagotovila raznih prvakov, da se bo Gorica, ki je z mirovno pogodbo izgubila svoje naravno zaledje, razvijala vzporedno z razvojem prometa med Italijo, Jugoslavijo in podonavskimi deželami. Zemljepisna lega omogoča Gorici, da lahko postane zelo važno izhodišče prometa z omenjenimi področji. In prav zaradi tega goriške demokratične sile, in v prvi vrsti komunisti, že vrsto let zahtevajo politiko prijateljstva z Jugoslavijo, vedno večje in neposredne stike s področji onstran meje, razširitev ugodnosti videmskega sporazuma, zgraditev potrebnih cest in železnic, ki bi preko Gorice povezovala Italijo z Jugoslavijo. Vse to bi prispevalo tudi k porazu nacionalističnih in kampanilističnih vizij sedanjih vodilnih krogov na Goriškem.

Ta bitka je že rodila pozitivne sadove. Tudi druge politične sile

gospodarske kroge in krajevne ustanove je privedla do tega, da so se, čeravno obotavljajoče in združeno s številnimi protislovji, pridružili pobudam, ki so jih sprožili komunisti ter tako privedlo v krizo desničarske nacionaliste. Ta bitka je ustvarila v široki javnosti prepričanje, da je samo prijateljstvo med Italijo in Jugoslavijo izhodišče za razvoj Goriške.

O tem, kaj je potrebno za razvoj Goriške pokrajine je že prišlo do soglasja, toda, žal, je to soglasje v protislovju s politiko demokristjanskih vlad. In to zgovorno potrjujejo tudi vojaške služnosti.

Ali bo imela goriška Krščanska demokracija dovolj moči in poguma da se bo zavzela za življenjske interese Gorice, kar bi bilo tudi v interesu vse države, miru, sožitja in prijateljstva z narodi socialističnih dežel?

I. C.

Ob vstopu v novo šolsko leto

Novo šolsko leto je tu. Z njim, kot običajno, prihaja veliko pričakovanj, pa tudi skrbi. Za najmlajše, ki bodo prvič prestopili šolski prag, bo to nedvomno, velik življenjski dogodek. Tudi za rditelje bo dan, ko bo njih otrok postal šolar, prav gotovo velik dan, četudi bo v marsikaterem pogledu združen z velikimi skrbmi.

Letošnje šolsko leto je, lahkorečemo, jubilejno leto. Pred dvajsetimi leti se je namreč slovensko šolstvo na Primorskem začelo ponovno oživljati. Vojna vihra je tedaj tudi na naši zemlji še divjala. Toda kljub temu so se začele odpirati obnovljene šole. Primorski Slovenci, ki so toliko pretrpeli pod fašizmom, niso mogli čakati na konec vojne. Začeli so sami, z lastnimi močmi in sredstvi, obnavljati to, kar je bil fašizem porušil. Morda je prav v tem iskati razlog, da nam je letošnje šolsko leto tako pri srcu.

Dvajset let je torej poteklo od tedaj, ko so se začela ponovno odpirati vrata slovenskih šol tudi na Tržaškem in Goriškem. Marsikaj se je v teh dvajsetih letih spremenilo. Tudi na področju šolstva so nastale spremembe. Toda ... mnogo vprašanj, ki se tičejo našega šolstva še vedno čaka na rešitev.

Pred par leti je rimski parlament uzakonil slovensko šolstvo na Tržaškem in Goriškem. Za Slovensko Benečijo in Kanalsko dolino ta zakon ne velja. Zakon ni tak kakršen bi moral biti in kakršnega je zahtevala slovenska skupnost v Italiji. Odobren je bil po dolgoletnem zavlačevanju.

Za odobritev šolskega zakona so se v prvi vrsti zavzemali komunisti. Ti so tudi zahtevali naj bo zakon tak, da bo odgovarjal pričakovanjem slovenske narodne manjšine. Zahtevali so tudi njegovo raztegnitev na Slovensko Benečijo in Kanalsko dolino. Krščanska demokracija in njeni zavezniki niso hoteli upoštevati teh pravičnih zahtev.

Kljub temu, da je preteklo že toliko časa od uzakonitve slovenske šole, niso še uveljavljena zakonska določila. Pred leti so zavlačevali sprejem zakona samega, no odobrili zakona pa zavlačujejo njegovo izvajanje. Taka je nač politika demokristjanske stranke in njenih zaveznikov. Jasno je, da to ne koristi slovenski šoli in da zavira njen nemoten ter vsestranski razvoj. Tudi poverjenišva na vodilnih mestih in še vedno traja očke suplenec v šolah so vse prej kot v korist slovenske šole.

Slovenski šoli še vedno primanj (Nadaljevanje na 4. strani)

ILJA EHREMBURG:

Dober začetek

Objavljamo izvleček iz članka o pomenu podpisa sporazuma o prenehanju atomskih poskusov članek je za moskovsko «Pravdo» napisal veliki sovjetski pisatelj Ilja Ehrenburg objavljen pa je bil 4. septembra.

Podpis sporazuma o prepovedi atomskih poskusov v atmosferi, zraku in pod vodo je sovpadal s peto obletnico smrti velikega znanstvenika in voditelja Gibanja partizanov miru, Joliot-Curieja. Mnogi so žalostno pomislili: kakšna škoda je, da ni živel do tega dne! Leto 1957 je Joliot-Curie zapisal: «Za dosego sporazuma o uničenju atomskega orožja (od tega je odvisna usoda vsega človeštva), je treba najprej prenehati z atomskimi razstrelitvami. Znanstveniki so po prvih poskusih opozarjali na nevarnosti, ki jih ti poskusi predstavljajo... To je nevarnost, ki obstaja tudi v mirnem času. Če bi se poskusi nadaljevali bi se odrasli ljudje, še bolj pa otroci naučili toliko stroncija, da bi dobili kostnega raka in levkemijom... Verjemite mi, da bo vsakdo izmed nas in naših potomcev izpostavljen hudi nevarnosti, če se ne bodo prenehali poskusi z jedrskim orožjem».

Eno leto kasneje, na predvečer svoje smrti, je Joliot-Curie

poslal svetovnemu kongresu za razorožitev, ki se je vršil v Stocholmu, posebno poslanico, v kateri je bilo rečeno: «Želim še enkrat ponoviti in to smatram za svojo največjo dolžnost, da je treba nujno prenehati z atomskimi poskusi... Stroncij-90 in radioaktivne usedline so dolgo časa učinkovite in se kopičijo v rastlinah, v živalih in v človeškem organizmu. Jedrske razstrelitve povzročajo večanje škodljivih radioaktivnih elementov, ki predstavljajo strahovito nevarnost za človeštvo tudi v mirnem času... Te razstrelitve povzročajo trpljenje tako živečim kakor bodočim pokolenjem».

Približno ob istem času je Joliot-Curie v članku, ki ga je objavila neka znanstvena revija, med drugim poudaril: «Javno mnenje je opozorjeno in pozna nevarnost, ki preti človeštvu, zato zahteva, naj se prenehajo jedrske razstrelitve». To je bila neke vrste oporoka tega znanstvenika, ki je slišal glas vesti. Toda samo sedaj, pet let kasneje, je uspelo priti do sporazuma, ki prepoveduje jedrske poskuse, ki so zastupljali ozračje.

Sovjetska zveza se je več let bojevala proti izdelovanju in poskusom termonuklearnega orožja. Naravno je, da so tri velesile, ki niso mogle doseči sporazuma, sedaj izšle iz slepe ulice dolgih in sterilnih pogajanj. To se da tolmačiti kot preokret v javnem mnenju, kot zmago vseh sil, ki ljubijo mir. Kako naj bi se potemtakem sedaj ne spomnili vloge, ki jo je imel Joliot-Curie in vloge številnih drugih znanstvenikov iz raznih dežel, vloge gibanja partizanov miru, ki je nastalo v letih velike blaznosti in atomske slepote, raznih gibanj, ki so nastala kasneje, prizadevanj znanstvenikov kot so bili ali so Einstein, Poling, Russel in Bernal, kako bi se ne spomnili pohodov, ki sta jih organizirala pastor Collins na Angliškem in Žensko gibanje v Združenih državah, kako bi se ne spomnili junaške borbe v vseh deželah sveta, ki jo je organiziralo gibanje, kateremu je načeloval Joliot-Curie?

Odveč bi bilo reči, da so prenehanje škodljivih razstrelitev ugodno sprejeli ne samo znanstveniki, temveč milijoni in milijoni navadnih ljudi, očetov in mater, Američanov in Rusov, Avstralijancev in Brazilijancev, Alžircev in Birmancev, Angležev in Poljakov.

Vsaka mati danes lahko misli na svojega otroka bolj mirno in nobeno protivljenje politikantov, ki nasprotujejo prepovedi nuklearnih razstrelitev v ozračju, je ne more odvrniti od tega, da bo odslej dalje njen otrok obvarovan pred nevarnimi boleznimi.

Človek misli na daljnjo bodočnost. V tem se razlikuje od opice. Pred mnogimi stoletji je v slovanski dubrovniški republiki bil v veljavi svojevrsten zakon: dekle, ki se je hotelo poročiti, je moralo vsaditi sedemdeset oljk. Oljka raste počasi a živi dolgo in kdor želi

postati oče mora misliti tudi na vnuke in pravnuke. Zadnja leto smo bili priča pravcatemu paradoksu: ljudje so začeli o-
(Nadaljevanje na 4. strani)

TRIBUNA LUDU — glasilo poljske partije: — Ko so kitajski voditelji izrazili svoje mišljenje o vojni in miru, ki ni skladno z marksizmom-leninizmom, so podcenjevali jedrsko vojno in ignorirali veliko nevarnost za vse človeštvo, če bi do vojne prišlo. Vlada Sovjetske zveze ima stokrat prav, ko trdi, da izjava kitajske zlade ni odsev skrbi za obrambni potencial socialističnega tabora, ampak prizadevanj za njeno lastno jedrsko politiko in po tem, da bi sama posebej odločala o najbolj uničevalnem orožju.

RINASCITA: — Stališče kitajskih voditeljev pomeni resno politično napako, ki korenini v vseh naprednih stališčih, člankih in dokumentih, ki so jih kitajski voditelji v zadnjem času objavili in razširili.

HUMANITE' — časilo KP Francije: — Stališče kitajskih voditeljev nevarljivo odseva v osnovi zgrešeno politiko, ki jo hočejo ti voditelji vsiliti mednarodnemu komunističnemu in delavskemu gibanju.

Kriza v Južnem Vietnamu

Devet let po ženevski konferenci, na kateri so se predstavniki treh zahodnih sil in Sovjetske zveze sporazumeli o ustanovitvi Južnega in Severnega Vietnamu kot dveh samostojnih državnih tvorb, v Južnem Vietnamu še ni miru. Iz dneva v dan postaja bolj očitno, da se bliža tej državi hud vihar in da mu sedanja stavba na koleh ne bo kos.

Sedanja kriza v Južnem Vietnamu je kroničnega značaja. V tej krizi nastopajo in se dnevno konfrontirajo trije faktorji, vsak vidi in brani le svoje interese: vietnamski mandarin Ngo Diem, Združena država Amerike in De Gaullova Francija.

Diem hoče za vsako ceno obdržati oblast v rokah katoliške manjšine. In sicer v državi, ki je, kot vse dežele Daljnega vzhoda (razen Filipinov) budistična. Od trinajstih milijonov prebivalcev Južnega Vietnamu je več kot 10,5 milijonov, več kot tri četrtine, budistov. Vendar je oblast v rokah ekonomsko in politično močnejše katoliške manjšine. Diemova «teza» je, da so slednji v dobi gverile odpornejši proti «agresivnemu komunizmu».

Združene države branijo status quo, v Diemovem režimu so še do nedavnega videle najsolidnejšo garancijo svojih pozicij v Južnem Vietnamu in s tem v vsej jugovzhodni Aziji. Branile so tudi Rheejev režim v Južni Koreji, dokler je pač šlo, Washington se je orientiral v svoji kitajski politiki na Kuomintang in izgubil bitko na kitajski celinii.

Francija se ni nikoli sprijaznila s tem, da je njeno mesto v Indokini prevzela Amerika, nikoli ni mogla preboleti poraza v Vietnamu.

Skoraj sto let je gradila svoje pozicije v dolini Mekonga, namesto francoskega generalnega rezidenta ima sedaj prvo besedo v Saigona Amerikanec Henry Cabot Lodge.

Kakšno rešitev predlaga Francija? Nevtralizacija à la Laos ali združenje Severnega in Južnega Vietnamu? General De Gaulle je pred tedni napovedal povratek na vietnamsko sceno.

Težko je z gotovostjo reči, kakšni so bili motivi njegove «intervencije», nekateri zatrjujejo, da je šlo le za poskusni balon. Je hotel general samo opozoriti na nekdanjo francosko navzočnost v Indokini, ali pa je želel poudariti, da mora radna Amerika računati s peto republiko ne le v Evropi, v vprašanju atomske oborožitve, Atlantskega pakta in sredozemske flote, marveč tudi na Daljnem vzhodu — povsod tam, kjer se je nekdanja francoska trikolora?

So morda v Washingtonu sklenili, da odstranijo sedanjo garnituro in jo zamenjajo z novo? To bi lahko storili v vsakem trenutku, saj so Američani «investirali» v Južnem Vietnamu že tri milijone dolarjev, ameriško obrambno ministrstvo pa je poslalo Diemovi armadi na pomoč 15.000 specialno opremljenih in izvežbanih vojakov za borbe v tropih.

«New York Times» je predlagal «kirurško operacijo», vendar pa je le malo verjetno, da bi se Bela hiša odločila za kaj takega. V Washingtonskih krogih govore vse več o tem, naj se oba mandarina, Diem in Nhua pripravi na postopne reforme.

Toda ali bodo sedanji gospodarji Južnega Vietnamu pristali na to?

Še o borbi za svobodo črnske skupnosti v ZDA

Pred nekaj leti je Združenje za napredek drugopoltnih ljudi v ZDA sprejelo geslo «Prosti v 1963» in to postavilo za svoj cilj. Toda sedaj kaže, da je ta cilj nekoliko bolj oddaljen. V letu 1963 — t.j. sto let odkar so razglasili odpravo rase segregacije in suženjstva v ZDA — ameriški črnci še vedno živijo nesvobodno v svoji deželi, kjer jim je prostor za življenje, učenje, delo in tudi za zabavo omejen. Zaradi pravic, ki se mnogim izmed ostalih Američanov zdijo same po sebi razumljive — hrenovka v restavraciji, dostojno stanovanje, dobra državna šola za otroke — se morajo črnci izpostavljati besu drhali, curkom iz gasilčevih cevi in policijskim psom. Dogodki zadnjih mesecev po vsej državi, tako na severu kakor na jugu, so odsevali kipeč nemir v črnski skupnosti. Od

Birminghama do Bostona so se videli ljudje, utrjeni od tega, da so drugorazredni državljani in odločili so, da spričo svojih težav nekaj napravijo. Razen tega, da ti dogodki kažejo, da cilj še ni dosežen, kažejo tudi to, da je že zdavnaj potekel dan, ko je Amerika lahko pričakovala, da bodo črnci zahtevali svoje pravice. Sleherni program za izpolnjevanje pravic črncev, ki ne upošteva nove dinamične sile protestov in širine nezadovoljstva črncev v Ameriki, je nerealen in obsojen na propad.

Čeprav so se razvijale stvari na nedotakljivem področju zakonov in stališč ljudi, je pa v krušnih zadevah napredovanje črncev zgolj pravljica. Zboljšanje ekonomskega položaja črncev odseva le boljši življenjski standard celotne ameriške družbe. Relativno gledano, pa je še vedno velik prepad med življenjskim standardom povprečnih belcev in povprečnih črncev.

Pravice na papirju ne dajejo velike tolažbe. Pravični zakon o stanovanjih človeku še ne zagotovi strehe nad glavo in zakon o pravičnem ravnanju pri zaposlovanju mu prav tako ne poveča tedenske plače. Le če se ti zakoni izpolnjujejo s silo, se zdi, da stvari tudi za črnce napredujejo. Seveda poteče nekaj časa odtlej, ko zakon sprejmejo, pa dotlej, da doseže svojo veljavo in pomen v vsakdanjem življenju. Toda sto let po Lincolnu imajo ZDA čedalje manj in manj časa, da bi to dočakale.

V zadnjih letih je bila vodilna skupina v boju za državljanske pravice Združenje za napredek drugopoltnih ljudi - NAACP. To združe-

nje so ustanovili pred 54 leti in trenutno ima okrog 400 tisoč članov, domala samih črncev. Po tradiciji NAACP stremi za svojim ciljem, da bi prek zveznih, državnih in lokalnih sodišč sprejeli zakonodajo o državljskih pravicah.

Široka nenasilna in direktna akcija je nov pojav. Prvikrat se je pojavila zaradi šivilje Rose Parks iz Montgomeryja v Alabami, ki je bila nekega dne (1955) preveč utrujena, da bi se umaknila v zadnji del avtobusa in tako prepustila svojo sedež belim potnikom, četudi zato morala plačati globo in iti celo v zapor. In čeprav takrat tega še ni vedela, je njena gesta spravišla na noge mesto s 50.000 črnici, ki bi tako nemara pripravili vrhovno sodišče do tega, da bi potrdilo, da je potnica imela prav. Temu primeru so sledili še drugi in se leta 1960 razvili kot «sedeči protesti» v prostorih namenjenih za belce in pozneje še takoimenovani nenasilni protesti z direktno akcijo.

Do sedaj so bili člani gibanja, ki uporablja nenasilje in direktno akcijo, v glavnem študentje in drugi mladi ljudje, ki se ne zadovoljujejo več s starimi, obrabljenimi odgovori, kakršne so dajali njihovim staršem. Največkrat je prav študentom uspelo, da so dosegli cilje s svojim demonstrativnim posedanjem po restavracijah, na menjenih izključno belcem in s svojimi pohodi svobode, pa so tudi pogostoma ponošno izpričali Ameriki in vsemu svetu, da jim ni šlo za človeški ponos, ampak za

(Konec prihodnjic)

«Kako, da nič ne veš, saj tu nekaj piše o tem...»

NIKITA HRUSČOV: — Sporazum kaže, da je mogoče z obojestransko željo in s skupni napori zainteresiranih držav reševati mednarodne probleme na podlagi obojestransko sprejemljivih pogojev. Upamo, da bo sporazum o prepovedi jedrskih poskusov prispeval k ublažitvi mednarodne nepetosti in k ugodnejšim razmeram za rešitev mednarodnih vprašanj, ki so že zdavnaj dozorela.

U TANT — generalni sekretar Združenih narodov: — Sporazum o delni prepovedi jedrskih poskusov, ki je sledil sporazumu o neposredni teleprinterški zvezi med Krenliem in Belo hišo, je dokaz dobre volje in težnje, da bi nastali prijateljski stiki med Vzhodom in Zahodom.

KENNEDY: — V tednih pred razgovori o sporazumu in po njih so bile želje sveta urte v ta sporazum. V Ameriki, kjer so jedrsko energijo sprostiti in dobro poznajo nevarnost jedrske vojne, ter pomen radioaktivnih padavin, še posebno razumejo in podpirajo te napore.

MAC MILLAN: — Sporazum ne pomeni, da te ena ali druga stran popustila in ne pomeni poraza enega ali drugega stališča, nač pa je pokazal, da so razlike lahko še tako velike, a so le šibkejše od sil, ki nas prisiljujejo, da se sporazumemo.

DE GAULLE: — Francija se ne bo pridružila sporazumu o prepovedi jedrskih poskusov. Jedrska oborožitev Francije bo v vsakem primeru zagotovila svobodo Evrope. Ne bom dovolil, da bi kdor koli prekršil moje načrte in se vmešaval v evropske zadeve.

Kriza tržaškega občinskega in pokrajinskega odbora še vedno traja

Kriza v tržaški občinski in pokrajinski upravi, ki je nastala preteklega julija, še vedno traja in ne kaže, da bo tako hitro izšla iz slepe ulice.

Kot je znano sta bila tako občinski kot pokrajinski odbor poražena pri glasovanju o proračunih, ki so bistvenega pomena za življenje krajevnih ustanov. Spričo tega bi bila morala tako občinski kot pokrajinski odbor dejansko odstopiti. Toda do tega še ni prišlo.

Krščanska demokracija in njeni zavezniki: socialdemokrati, republikanci, dr. Simčič in Tolloy so odklonili edino demokratično rešitev, ki bi lahko vznikla iz odstopa obeh odborov; zavrnilo so javno razpravo, ki naj bi omogočila izsleditev rešitve ter nadaljevanje normalnega delovanja.

Spričo tega so komunisti protestirali ter zahtevali, naj oba odbora, ki sta se znašla v manjšini, odstopita.

Sedaj se zavlačuje sklicanje sej občinskega in pokrajinskega sveta, na katerih bi ponovno razpravljali o proračunih. Kot kaže, čakajo na izid kongresa Italijanske socialistične stranke. Zaradi tega, torej, naj bi šlo tako naprej do novembra. To pripominjamo zato, ker smo mnenja, da bi hoteli tudi v Trstu «eksperimentirati» levi center, četudi v «določenih pogojih», ki prav gotovo ne bi koristili prebivalstvu in predvsem delovnim ljudem.

V zadnjih tednih se opaža ojačanje antikomunizma. Demokristjani odklanjajo tudi sleherno enotno akcijo za obrambo tržaškega pristanišča, ki vedno bolj nazaduje.

Po nekaterih vesteh, ki prihajajo iz določenih političnih krogov, naj bi bilo v teku sondiranje med strankami, ki naj bi skrpucale novo večino. Toda demokristjani in socialdemokrati, namesto, da bi govorili o programih, govore o razdeljevanju stolčkov, ki se jih laste. Namesto, da bi govorili o nujnih enotnih akcijah za režitev tržaškega pristanišča — in te akcije bi moral voditi župan — socialdemokrati raje vztrajajo v zahtevi, naj jim dodelijo nekatera odborniška mesta. Namesto, da bi govorili o tem, kako dejansko pristopiti k izvajanju določil o spoštovanju pravic Slovencev, demokristjani raje ponavljajo, da bi bila dodelitev treh odborniških mest socialdemokratom prehuda žrtev. Namesto, da bi govorili o borbi proti špekulaciji z zemljišči, na katerih bi morali zgraditi stanovanjske hiše — in ta borba je zelo nujno potrebna — barantajo za mesto podžupana, ki se ga danes lasti republikanec Cumbat in ki naj bi ga jutri zasedel socialdemokrat Lonza. Namesto, da bi izdelali novo politično linijo za razvoj pro-

meta, raje mislijo na morebitno novo povišanje tarif na avtobusnih in tramvajskih progah. Namesto, da bi pristopili k izdelovanju novega programa, ki naj bi upošteval demokratične zahteve ljudskih množic, raje zahtevajo od tovarišev socialistov, naj popolnoma pretrgajo vezi s komunisti, kar bi še bolj ojačilo antikomunizem.

Komunisti zahtevamo naj se preneha z mešetarnjenjem. Zahtevamo, naj občinski in pokrajinski svet pristopita k razpravljanju in naj vsakdo sprejme svojo politično odgovornost pri reševanju obstoječe krize. In prav zato zahtevamo, naj bodo razprave javne, naj bo javnost obveščena o vsem in naj se tudi v Trstu uresniči premik na levo.

●AUDIO TONEL

Konferenca v Št. Petru ob Nadiži

V nedeljo 29. septembra ob 15. uri bo v dvorani «Belvedere» v Št. Petru ob Nadiži konferenca, na kateri bodo razpravljali o vprašanih dežele in o ukrepih, ki so potrebni za razvoj Nadiških dolin. Konferenco sklicuje KPI.

Šolska obvestila

Ravnateljstvo Enotne srednje šole ter Nižje trgovske strokovne šole pri sv. Ivanu obvešča vse dijake, da bo začetna šolska maša v torek dne 1. oktobra 1963, ob 10,30 v cerkvi pri sv. Ivanu.

Na Državnem znanstvenem liceju s klasičnimi vzporednimi s slovenskim učnim jezikom v Trstu začne novo šolsko leto 1963-1964 v torek dne 1. oktobra 1963 ob 9. uri s šolsko mašo v ulici Giustinelli.

Ravnateljstvo Državne nižje industrijske strokovne šole in Enotne srednje šole v Trstu (Rojan - ul. Montorsino, 8) obvešča, da se vrši začetna šolska maša v rojanski župni cerkvi, v torek dne 1. oktobra. Zbirališče pred šolskim poslopjem ob 9,15.

Začetna šolska maša za dijake Učiteljskega in Trgovskega tehničnega zavoda v Trstu bo v torek dne 1. oktobra ob 10,30 v cerkvi pri Sv. Ivanu.

Tečaji ruščine

Na sedežu Združenja za kulturne stike s Sovjetsko zvezo v Trstu, ul. S. Nicolò 11/II (tel. 29403) je v teku vpisovanje za tečaje ruskega jezika, vsak dan od 17,30 do 20. ure.

Tečaji se bodo začeli 7. oktobra, zato se priporoča vsem, ki jih želijo obiskovati, naj se nemudoma prijavijo.

Izlet v SZ

Za pojasnila v zvezi z izletom v Sovjetsko zvezo ob priložnosti nogometnega srečanja Italija-Sovjetska zveza, obrnite se na sedež Združenja Italija-Sovjetska zveza, v Trstu, ul. S. Nicolò 11/II, tel. 29403, vsak dan od 17,30 do 20. ure.

Novo šolsko leto

kuje učbenikov in drugih učnih pripomočkov. Marsikaj bi lahko rekli tudi o učnih programih, o trajanju šolskega leta, o številnih pouka prostih dnevih (sicer pa to ne velja samo za slovensko šolo).

Tu so omenjena le nekatera vprašanja, ki še vedno čakajo na rešitev in deloma bi bila rešena ako bi se v celoti izvajala vsa določila zakona o slovenski šoli. In izvajanje teh določil ne bi prineslo državi nobenih težav, veliko pa bi koristilo slovenski šoli. Toda tisti, ki se laste monopola vladanja tega nočejo razumeti in v svoji (ne)krščanski hinavščini zavirajo razvoj celotne slovenske narodne skupnosti prav na tak način, ker že ne morejo v celoti prezreti njenih narodnostnih pravic.

Kljub vsem oviram, ki se še vedno postavljajo na pot razvoja slovenske šole, ta šola vseeno napreduje in doživlja iz leto v leto lepe uspehe. Ti uspehi pa bi bili lahko še lepši, ako bi slovenska skupnost bila bolj složna in ako bi z organizirano akcijo, ki bi temeljila na najširši enotni platformi, prisilila tiste, ki vladajo, naj spoštujejo sprejete obveznosti.

Vzgojiteljem in učencem voščimo, da bi v novem šolskem letu imeli kar največ uspehov. Še posebno voščilo pa naj prejmejo najmlajši, ki bodo letos prvič prestopili šolski prag!

Dober začetek

svajati veselje in misliti na polete njihovih pravnukov na druge planete, istočasno pa so se ponavljale atomske razstrelitve, ki so kvarile človeški organizem ljudi, ki bodo živeli v bodočih stoletjih!

En mesec pred svojo smrtjo je Joliot-Curie zahteval prepoved nuklearnih razstrelitev in tedaj je zapisal: «Te razstrelitve so danes važen činitelj nezaupanja in hladne vojne in se dogajajo v svetu, ki je že itak preveč oborožen, v svetu, ki ima nakopičenih več deset tisoč atomskih in vodikovih bomb».

Prepoved nuklearnih poskusov, četudi je samo delna, je prvi sporazum, prvi korak k razorožitvi, prva zmaga sil miru nad silami vojne.

Tisti, ki na izzivanje nove svetovne vojne iz svojega egoizma, nevednosti ali tradicije gledajo v zgodovini le dolgo vrsto vojne kronike, gledajo na doseženi sporazum kot na nevarnost, zato ga tudi napadajo z vsemi sredstvi. Ko beremo poročila o zasedanjih raznih ameriških senatnih komisij, se čudimo ne samo surovosti marveč tudi zabitosti tistih mož, ki jim ni prav nič mar za vprašanje življenja bodočih generacij. V dolgih govorih ponavljajo, da je sporazum oslabil napadalno silo Amerike, da gre za barantanje s komunisti in da je ameriška vlada izdala ameriško ljudstvo.

Ti možje imajo zaveznike tudi v deželah Zahodne Evrope, kakršen je n.p.r. bivši zunanji minister bonnske vlade Von Brentano in tudi kancler sam, ki so očitno nezadovoljni s sporazumom.

De Gaulle, četudi je pisal

Nadaljevanje

svoje spomine v dobrem jeziku in četudi oblači jopič namesto uniforme, misli kot vojak. Tisti, ki ga podpirajo, skušajo prepričati Francoze, da se De Gaulle trudi, da bi vrnil Franciji nekdanji prestiž. Žal pa on ne razume, da je k veličini njegove dežele prispeval več Joliot-Curie kot pa razstrelitev francoske atomske bombe v Sahari in da je bolje imeti vele-silo, ki ljubi mir, kakor pa za vsako ceno prodreti v «atomski klub», četudi bi v njem Francija zasedla najskromnejše mesto. Kaj je imel De Gaulle od tega, da je odklonil podpis prvega sporazuma, ki odpira pot k razorožitvi? Nič drugega ni dosegel razen izolacije. Celo njegov prijatelj kancler se je izkazal bolj daljnovidnega, saj je po opravljenih računih sklenil, da podpiše sporazum.

Zakaj Mac Millan misli dru-

VLADA DEMOKRATICE NEMCIJE: — Sporazum ni le rezultat miroljubne politike Sovjetske zveze in spodbud predsednika Hruščova, ampak je uspeh skupnosti socialističnih dežel, svetovnega gibanja za mir in milijonov ljudi v kapitalističnih deželah, ki nasprotujejo jedrskemu orožju.

VLADA LR POLJSKE: — Sporazum o delnem prenehanju jedrskih poskusov daje upanje da se bodo ustvarili boljši pogoji za pogajanja o prepovedi vseh jedrskih poskusov, o popolnem uničenju jedrskega orožja in o popolni in splošni razorožitvi.

VLADA LR ROMUNJE: — Čeprav sporazum ne prepoveduje tudi podtalnih poskusov, je v skladu z zahtevami, ki jih že leta postavlja mednarodna javnost za prepovedi vseh jedrskih poskusov, ki so zaradi izžarevanj nevarni vsemu človeštvu. Upati je, da bo sporazum ustvaril pogoje tudi za prepoved podtalnih poskusov.

VLADA LR MONGOLIJE: — Mongolski narod in njegova vlada gledata v sporazumu, ki odseva voljo vseh narodov, velik napredek v zmanjševanju mednarodne napetosti in krepitevi zaupanja med državami.

VLADA LR ČESKOSLOVAŠKE: — Češkoslovaške ljudstvo se čudi da vlada LR Kitajske — velike socialistične dežele — lahko tako klevetniško napada in ovira napore Sovjetske zveze in drugih socialističnih dežel za napredek in ohranitev svetovnega miru.

CK SDP MADZARSKE: — Sporazum o prepovedi jedrskih poskusov je prvi korak k ublažitvi mednarodne napetosti. Stališče KP Kitajske je negativno in podobno stališčem skrajno reakcionarnih evropskih politikov

Praznik trgatve v Boljuncu

V nedeljo popoldne bo v Boljuncu tradicionalni praznik trgatve. Ob 15. uri bo na vaški «Gorici» velika kulturna prireditev, na kateri bodo sodelovali razni pevski zbori in godbene skupine.

gače od svojega prednika Churchill? Zakaj je politika Kennedyja drugačna od Trumanova? In vendar oba pripadata ista ma strankama kot njuna prednika. Mac Millan s tem ni postal socialist in Kennedy s tem ne navdušuje za sovjetski sistem. Nekaj se je torej spreminilo. Časi so drugačni. Po večala se je zavest ljudstva. Kljub šest mesecev po bombadiranju Hirošime in Nagasakija obiskal Ameriko, me je močno prizadela skoraj splošna slepota. Atomska bomba je daj navduševala brave ameriških časopisov. Atomski bombi so tedaj v Ameriki dali ime «Gilda». Tudi sladoledu so dali to ime in ženskim kopalnicam oblakem tudi. Precej časa povprečni Američan ni zavedal nevarnosti atomske bombe. Tudi stotine milijonov ljudi drugih deželah se tega niso zavedale. Toda postopoma, čeprav ravno počasi, so se ljudje začeli zavedati dejstva, da atomska vojna bila drugačna od vojn v preteklosti.

Leta 1955 je Joliot-Curie povedal, da bi že izdelano jedrsko orožje zadostovalo za uničenje življenja. O isti nevarnosti mi je leta 1946 govoril tudi Einstein. Ta mi je dejal: «Če ne bo prišlo do preokreta, bo ves svet lahko zastrupljen».

Znanstveniki vsega sveta so mnogo prispevali za zdravljenje ljudi. K temu je mnogo prispevalo tudi gibanje partizanov miru. Tako je končno prišlo do spoznanja resnice, da bi atomska katastrofa prizadela vse človeštvo in da bi se kapitalizem ne mogel ohraniti, če bi umorili tako delavce kot kapitaliste.

Prav zaradi te resnice so stotine milijonov ljudi zelo začuden sprejele stališče kitajske vlade glede prenehanja atomskih poskusov. Začudenje je tem večje, ker je Kitajska socialistična dežela in ker se kitajska vlada proglašala za internacionalistično.

Praznik tiska v Križevcih

Višek prvega dela programa pa so dosegle moderne slovenske pesmi, ki so navdušile vse prisotne stare in mlade. Majda Sirk in njena sestrična Milena, kot je povedal napovedavec, sta zapeli «Bela ladje morju», duet Majda Sirk in Vojko Devetak pa pesem Frančka Zerjavca: «Čakam te».

Tako se je zaključil prvi del programa. V drugem delu programa je bila na sporedu enodajanka o kojnega igralca-domačina Jusko Košute: «Na kriški osmici», ki jo člani P. D. «Vesna» podali v kroškem narečju. Smeha ni manjkalo saj so se pridni Kržani in njihovi režiserji Frančko Zerjav res potrudili, da so najboljše podali enodajanko.

Po končanem kulturnem programu sta govorila tov. Franc Gombot in prof. Paolo Sema, ki sta orisala pomen tega praznika ter se dotaknila najvažnejših svetovnih političnih dogodkov.

Celotni program pa so zaključili idrijski «Veseli rudarji», ki so po zno v noč igrali svoje poskočne pesmi ob «poskočnih nogah» številne mladine in tudi starejših, ki so se udeležili tega praznika.